

33. Рассвет. – 1922. – №31. – С. 11.

34. Хенкин Е. О роли «Джойнта» в оказании помощи России и Украине в 1921–1923 гг. / Е. Хенкин // Вестник еврейского университета в Москве. – 1993. – №4. – С. 89-98.

35. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 5. – Оп. 2. – Спр. 1825.

Viktor Docenko, National University of State Tax Service of Ukraine, doctor of historical sciences, associate professor, Ukraine The Kyiv area is a city Irpin professor of department of right and state.

COLLABORATION OF AMERICAN JEWISH VOLUNTARILY SOCIETIES and UKRAINIAN BOLSHEVISTS FROM OVERCOMING of CONSEQUENCES of HUNGER 1921-1923 in UKRAINE

Abstract. *In the article the features of American Jewish organizations activity are examined in Ukraine during hunger of 1921-1922. Directions of their activity are determined, the mutual relations of societies and power and features of using the potential of international philanthropy Communist Party organs for realization of own politics are analyzed. Societies, providing funds for the grant of help the starving population of Ukraine, were interested in their just distributing, wanted money to get in hands to all who needed help.*

In the article the features of realization by Communist Party organs of state-imperious influence on Jewish public motion in 1920-th are analyzed. Forms and methods to use the potential of Jewish pro-Communists public organizations are certain with the aim of communication of the Ukraine Jewish ethnos. Activity of the pro-Communists Jewish public associations, in opinion of author, allowed to the Communist Party organs to liquidate Zionist organizations gradually, creating the illusion of the new mode democratic character among Jewries. In addition Party funkcioners succeeded, propagandizing new socio-economic transformations among the Jewish diaspora, to use the financial resources of the oversea Jewish philanthropists. An author underlines that pro-Communists Jewish organizations fully depended on will of party guidance, that determined forms and methods of work, set requirements to membership mass, determined the order of financing and distributing of money.

Keywords: *hunger, international Jewish organizations, voluntarily societies, jewries, bolshevists.*

УДК 94:629.564.2:33(477+73)

Людмила Журавльова,
викладач,

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

АМЕРИКАНСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ КОСМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (КОМЕРЦІЙНИЙ АСПЕКТ)

Анотація. *У статті досліджено процес становлення американо-українських відносин у сфері вивчення та використання космічного простору.*

Розглядаються закономірності налагодження зв'язків між США та Україною в умовах розпаду Радянського Союзу. В руслі трансформації міжнародних відносин 1990-х рр. обґрунтовується думка про невідворотність налагодження двосторонніх відносин у космічній галузі, зокрема у контексті загальносвітової тенденції на її комерціалізацію.

Також автор визначає, що в умовах необхідності ліквідації ядерної загрози, США на початок 1990-х рр. цікавила в Україні не скільки можливість використання потенціалу космічної техніки УРСР, стільки наявність на українських землях значного арсеналу ядерної зброї. Проте, вже з початком 2000-х рр. розпочинається новий етап американсько-українських відносин і у питаннях космічної співпраці і у загальнополітичному відношенні.

Також простежено еволюцію україно-американських відносин у космічній галузі крізь призму погіршення відносин із Росією з 2013 р. в силу агресії російської сторони

щодо України на Сході. В умовах припинення співпраці з російською стороною у сфері мирного використання космосу, сьогодні розпочинається якісно новий етап американсько-українських відносин у космічній галузі, зокрема на основі її комерціалізації.

Ключові слова: *космічна політика США, комерціалізація космосу, «Морський старт», Міжнародна космічна станція.*

Довгий час зв'язки між США та Україною знаходилися в межах американо-радянського суперництва та співробітництва у космосі. Від запуску першого радянського супутника у 1957 р. і до розпаду СРСР, ракетно-космічний комплекс УРСР перебував у повному розпорядженні радянської влади. Після розпаду Радянського Союзу Україна успадкувала майже третину його ракетно-космічного потенціалу [8, с. 4]. Втрата величезних інвестицій, які надходили від центрального апарату, поставила складне питання підтримки і можливого майбутнього розвитку космічного сектору України. Споруджені політичні бар'єри між республіками колишнього СРСР з їх внутрішньою абсолютно неконкурентоздатною валютою зруйнували складну систему економічних відносин, що особливо тяжко вдарило саме по космічній індустрії [12, с. 58].

США ж у свою чергу намагалися не допустити витоку радянських космічних технологій із колишніх радянських республік у країни із нестабільною політичною ситуацією. Тому в повній мірі виправданим кроком представлялося налагодження американо-українських відносин у космічній галузі. У цьому контексті актуальним виглядає питання паритетності та масштабів співробітництва у космічній галузі між країнами та його еволюція, що заслуговує на комплексний аналіз у даній статті.

В наукових працях ця проблематика практично відсутня. Американо-українські відносини розглядаються вітчизняними політологами [2; 11] або ж юристами [5; 3] в контексті становлення міжнародного космічного права. Дисертація Негоди О. О. [6] щодо міжнародних комерційних космічних проєктів лише побіжно розглядає деякі юридичні аспекти договорів між США та Україною. Увага американських дослідників прикута до американо-російського суперництва і співробітництва у космосі [12], а український космічний потенціал традиційно розглядається ними, як складова ракетно-космічного комплексу Росії. Таким чином, відсутність ґрунтовних досліджень з даної тематики, в умовах сучасної активізації американо-українських відносин щодо мирного використання космосу, є підставою необхідності цілеспрямованого розгляду даної проблеми.

Метою даної статті є визначити процес становлення, етапи, сучасний стан та характер стратегічних завдань американо-українського співробітництва у сфері використання космосу і його комерціалізації.

Президенту США Дж. Бушу-ст. та його адміністрації довелося зустрітися із потужним викликом – розпадом СРСР, який вимагав уважної оцінки і важких політичних рішень [1, с. 55]. До кінця 1991 р. СРСР став історією із огляду на те, що розпалася друга найбільша ядерна країна світу, це змусило США змушені були налагоджувати діалог із колишніми радянськими республіками. Після визнання США у грудні 1991 р. України, як незалежної держави, 3 січня 1992 р. між державами було встановлено повноцінні дипломатичні відносини [2, с. 16].

Важливим пріоритетним завданням наступної американської адміністрації стало недопущення поширення ядерної загрози. Новому президентові США Біллу Клінтону через реалізацію програми «Нанна-Лугара» (1991 р.) вдалося взяти під

контроль процес ядерного роззброєння, в тому числі скорочення кількості міжконтинентальних балістичних ракет. Так, 25 жовтня 1993 р. було підписано угоду між Україною і Сполученими Штатами щодо надання допомоги Україні у ліквідації стратегічних наступальних озброєнь [23]. Вершиною цієї політики, як відомо, стало підписання у Москві 14 січня 1994 р. президентами Б. Клінтоном, Л. Кравчуком та Б. Єльциним тристоронньої угоди, згідно з якою Україна зобов'язувалася знищити усю ядерну зброю, розташовану на її території, протягом семи років, та підписання Будапештського меморандуму (грудень 1994 р.).

Відтак, США на початок 1990-х рр. цікавила в Україні не скільки можливість використання потенціалу космічної техніки УРСР, стільки наявність на українських землях значного арсеналу ядерної зброї.

Незважаючи загалом на досить прихильне ставлення Б. Клінтона до України, налагодження широкого партнерства в космічній галузі на початку 1990-х рр. так і не відбулося. Свідченням цього стала відсутність прямих зв'язків між Національним управлінням по аеронавтиці та дослідженню космічного простору (НАСА) та новоутвореним у лютому 1992 р. Національним космічним агентством України – НКАУ (з 2011 року – Державне космічне агентство України – ДКАУ). В той же час, для США російський вектор звичайно був пріоритетнішим. Ініціатива американсько-російської співпраці у космосі виходила саме від США і втілювалася у реалізації спільного проекту «Шаттл – Мир», за яким російські космонавти доставлялися на орбіту «Шатлами», а американські астронавти проходили експедиції на орбітальній станції «Мир» [12, с. 69].

Та й українська сторона в цей період не ставила своїм головним завданням співробітництво із США щодо освоєння космосу. Так, у наказі президента України Л. Кравчука про створення відповідного агентства, було зазначено, що метою його діяльності є «збереження і подальший розвиток в інтересах незалежної України науково-технічного і виробничого потенціалу космічної галузі народного господарства України його використання для розв'язання соціально-економічних проблем» [24].

У цей же час Кабінет Міністрів України затвердив першу Державну космічну програму на 1994–1997 роки [8, с. 9], яка дозволила зберегти Україні її місце в реалізації науково-технічних проектів радянської космічної галузі, правонаступницею яких стала Росія. Формально міжнародне багатовекторне співробітництво у космосі було затверджено програмою, як напрям діяльності космічного агентства.

Перші ж практичні кроки в напрямку налагодження контактів було здійснено вже в листопаді 1994 р. Паралельно із підписанням Хартії українсько-американського партнерства, дружби та співробітництва [10], як основоположного документу американсько-українських відносин, відбувалося налагодження відносин і у сфері освоєння космосу. Угода між Україною і США про співробітництво в дослідженні і використанні космічного простору в мирних цілях [22] стала першим реально двостороннім договором між країнами у галузі вивчення та використання космосу. Варто звернути увагу на те, що в документі головний акцент стояв на можливості практичного використання результатів освоєння космосу. Таке формулювання завдань співпраці між США та Україною було не випадковим. Адже на середину 1990-х рр. у самих Сполучених Штатах остаточно закріплюється концепція курсу на комерціалізацію космічної діяльності.

До того ж, на світовому космічному ринку відбувається «супутниковий бум», викликаний зростанням попиту на телекомунікаційні технології.

Комерційне спрямування американо-українських відносин у космосі підтвердилося створенням у квітні 1995 р. корпорації «Морський старт». До неї увійшли американська аерокосмічна корпорація «Боїнг», що забезпечувала загальне керівництво і фінансування (40% капіталу), російська ракетно-космічна корпорація «Енергія» (25%), українське конструкторське бюро (КБ) «Південне» і виробниче об'єднання (ВО) «Південмаш» (15%), а також – норвезька суднобудівна компанія «Акер Квернер» (20%) [5, с. 184].

«Морський старт» став першим в історії комерційним міжнародним проектом створення та експлуатації ракетно-космічного комплексу морського базування. Так основним його завданням було здійснення запусків комерційних супутників за допомогою української ракети-носія, російського розгінного блоку, американського блоку корисного навантаження і морської стартової платформи, яка була сконструйована із модернізованої нафтобурової вежі у районі Тихого океану [12, с. 263]. Українська ракета-носіє «Зеніт», яка мала використовуватися у проекті «Морський старт», була надбанням радянської епохи. Офіційним дебютом України, вже як космічної держави став запуск 31 серпня 1995 р. першого вітчизняного космічного апарату «Січ-1» (за допомогою ракети-носія легкого класу «Циклон-3»). Ставши учасником потужного міжнародного консорціуму, Україна фактично увійшла до країн «космічного клубу» і у міжнародний космічний ринок одночасно.

Упустити такий шанс було б рівнозначно відмові України відразу від двох основних положень її космічної програми – участь у міжнародному співробітництві та комерціалізація космосу. І хоча для участі у проекті українському уряду довелось взяти кредит у Міжнародного банку реконструкції і розвитку, в процесі реалізації проекту «Морський старт», Україна змогла отримати безцінний досвід регуляції державою космічної галузі.

Новий імпульс розвитку українсько-американських відносин було надано під час державного візиту в Україну Президента США Б. Клінтона (11-12 травня 1995 р.). На фоні заяв про підтримку з боку США демократизації і ринкових перетворень в Україні, відбувалося зближення країн і щодо питань космічної діяльності. Так, у лютому 1996 р. Президентом України Л. Кучмою і віце-президентом США А. Гором було підписано Угоду про міжнародну торгівлю в області комерційних послуг із космічних запусків [3, с. 229], яка встановлювала правила торгівлі у сфері комерційних послуг космічних запусків. Україна у відповідності до цієї угоди зобов'язувалась здійснювати не більше 24 комерційних запусків на рік, що свідчило про високу оцінку американським урядом українських ракет-носіїв (зокрема їх надійність і економність [6, с. 81]). Відтак, саме американсько-українська угода 1996 р. стала підтвердженням визнання України як розвиненої ракетно-космічної держави і виходу її на міжнародний ринок космічних запусків.

Діяльність держав щодо освоєння космосу створила сприятливий ґрунт для зміцнення американо-українських відносин загалом. В контексті переговорного процесу щодо комерціалізації космосу, вже у вересні 1996 р. було створено міждержавну комісію на чолі з А. Гором та Л. Кучмою. Комісія включала чотири комітети, які займалися питаннями зовнішньої політики, безпеки, торгівлі та інвестицій, стабільного економічного співробітництва тощо [9, с. 73-74].

За домовленостями послідували реальні заходи в рамках науково-технічного співробітництва між країнами. Так, між Інститутом електрозварювання НАН України ім Є. Патона і дослідницькими центрами НАСА було укладено контрактну угоду на проведення в жовтні 1997 р. Міжнародного експерименту в космосі з відпрацюванням монтажного і ремонтного універсального ручного електронно-променевого інструменту [11, с. 301]. Історичною подією став політ першого українського космонавта Л. Каденюка (19 листопада – 5 грудня 1997 р.) у складі екіпажу американського космічного корабля Спейс Шаттл «Коламбія».

Однак, всі ці заходи не є свідченням того, що Україна була готова віддати більший пріоритет відносинам із західними країнами. Паралельно налагоджувалося активне співробітництво із Росією щодо комерціалізації космосу. Так у вересні 1997 р. Україна (50 % акцій) і Росія (50 % акцій) створили міжнародну космічну компанію «Космотрас», відповідальну за виготовлення та комерційну експлуатацію ракети-носія «Дніпро».

Відтак, космічна політика України др. пол. 1990-х рр., стала відображенням загального політичного курсу країни на зовнішній арені. На Заході зростало невдоволення невизначеністю та непередбачуваністю української «багатовекторності», яку почали розглядати як політику «маятника» від Заходу до Росії та намагання України покращити свої відносини з одним із них за рахунок інших.

Кінець 1990-х рр. став періодом складної трансформації космічної політики країн світу. Це знайшло своє відображення і на документальному рівні, і у практичних заходах космічних держав. Так, у США у 1996 р. було представлено директиву президента Б. Клінтона «Національна космічна політика» [28], яка звільнила космічний бізнес від постійної опіки уряду, тобто федерального субсидіювання і переглянула деякі складові концепції політики уряду щодо комерціалізації космічної галузі.

В Україні 23 грудня 1997 р. Верховна Рада України ухвалила другу загальнодержавну (Національну) космічну програму України на 1998–2002 рр. [18]. Основною метою космічної програми була визнана розробка та реалізація єдиного державного підходу до здійснення космічної діяльності як до однієї з найважливіших сфер державної політики. Програма повинна була запровадити програмно-цільовий підхід до управління космічною галуззю, провести реструктуризацію космічної галузі і практично перейти до комерціалізації основних напрямків космічної діяльності [16]. Відтак, на декларативному рівні, цілі США та України у сфері спільного використання космосу збігалися.

Практичні заходи щодо американсько-українського співробітництва у галузі мирного використання космосу були зроблені в контексті реалізації проекту Міжнародної космічної станції(МКС), конструювання якої розпочалось у 1998 р.

Для США, МКС мала надзвичайну важливість. По-перше, цей проект надав американському урядові можливість регулювати проблеми нерозповсюдження і експортного контролю, які були актуальні протягом всіх 1990-х рр. По-друге, для США цей міжнародний проект став вдалим засобом економії державного бюджету через об'єднання зусиль провідних космічних держав(американська орбітальна станція «Фрідом» так і не була створена за браком коштів). І від самого початку, американський уряд розглядав МКС в першу чергу з точки зору можливості комерціалізації проекту [30].

Для України, з огляду на наявний науково-технологічний та економічний потенціал, найбільш придатним був варіант, при якому вона, не набуваючи офіційного статусу Партнера по МКС, буде безпосередньо співробітничати з російською й американською сторонами на основі відповідних двосторонніх угод між Космічними агентствами Росії та США. Тому вже у листопаді 1998 р. українські підприємства «Хартрон», «Київприлад», «Курс» та «Елміз» підключилися до робіт зі створення МКС (хоча і у складі російського сегменту).

У вересні 1999 р. було підписано Меморандум про взаєморозуміння між урядами України та США стосовно співробітництва в аерокосмічній галузі. Головним завданням у документі визнавалося «створити сприятливий інвестиційний клімат в аерокосмічній галузі шляхом запровадження відповідних юридичних умов, створення механізмів вирішення спорів і полегшення інвестиційних процесів, а також сприятливий інвестиційний механізм шляхом розвитку конкурентоспроможного підприємництва відповідно до таких угод» [15]. Таким чином, Україна закріпила за собою статус космічної держави і зберігала «двополюсний» підхід у галузі міжнародної співпраці щодо використання космосу.

З початком 2000-х рр. розпочинається новий етап американсько-українських відносин і у питаннях космічної співпраці і у загальнополітичному відношенні. Наприкінці 2000-го р. Україна відійшла для США на другий план. Майже уся увага американців була сконцентрована на власній президентській виборчій кампанії. А в умовах початку широкомасштабної війни із тероризмом, після подій 11 вересня 2001 р., увага новообраного президента Дж. Буша-мол. була спрямована на вирішення безпекових питань.

Потужним поштовхом до перегляду перспектив американської космічної програми стала катастрофа шаттлу «Колумбія» 1 лютого 2003 р., в ході якої всі сім членів екіпажу загинули. Польоти «Шаттлів» знову були призупинені на невизначений час і привернули увагу американської адміністрації до внутрішніх проблем космонавтики. Крім того, США розраховували на підтримку свого головного партнера по МКС – Росію. Оскільки польоти спейс шаттлів було скасовано, їх слід було замінити російськими транспортними засобами («Прогрес»), що зміцнювало співробітництво між США та Росією.

Звичайно, комерційне використання космосу, як ціль у американсько-українських відносинах зберігалось. Так, 31 березня 2008 року у Києві в рамках офіційного візиту до України Президента Сполучених Штатів Америки Дж. Буша-мол. було підписано Рамкову угоду між Урядом України й Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у дослідженні та використанні космічного простору в мирних цілях [21]. Однак, характер і масштаб цих відносин свідчив про те, що впродовж президенства Дж. Буша-мол. значних змін на даному поприщі не відбулося, а американсько-українське співробітництво у сфері освоєння космосу рухалося по-інерції.

Вочевидь, така ситуація була пов'язана із загальним зниженням рівня зацікавленості співпраці американського уряду із країнами СНД щодо освоєння космосу. Оскільки проблема нерозповсюдження радянських ракетних і ядерних технологій і освоєння космічного досвіду СРСР себе вичерпала, увага до республік колишнього СРСР також зменшилася. До того ж загальносвітові економічні тенденції (рецесія 2008–2009 рр.) також не сприяли активізації відносин між Україною та США. Так, у 2009 р. було оголошено про банкрутство міжнародного консорціуму «Морський старт», в результаті чого головним власником акцій стала

російська ВАТ «Енергія Оверсіз». Американська сторона фактично вийшла із проекту.

З приходом до влади нової президентської адміністрації Б. Обама, негайних кардинальних змін у ставленні США щодо України також не відбулося. У сфері космічної політики Б. Обама здійснив значні кроки щодо визначення внутрішніх пріоритетів космічної програми США і у його директиві щодо космосу [29] в повній мірі було закріплено остаточне завершення формування урядового курсу на комерціалізацію космічної діяльності.

На міжнародному напрямку перед США постала складна проблема щодо подальшої долі МКС. Росією, ЄС і Японією була сформована спільна позиція на користь продовження термінів експлуатації МКС до 2020 р. Що, в свою чергу, поставило перед Вашингтоном дилему: зруйнувати систему коопераційних зв'язків, що створювалася і існує під егідою США, або зберегти цей інструмент при відсутності більш ефективних і перспективних, з точки зору міжнародного впливу, проектів [4, с. 17]. Вибір ускладнювався тим фактом, що після завершення програми «Спейс шаттл», Сполучені Штати стикалися з проблемою залежності від російських транспортних засобів.

Одночасно, відбулося налагодження відносин між українськими та американськими аерокосмічними фірмами щодо проекту МКС. 21 квітня 2013 р. з космодрому США Уоллопс відбувся перший демонстраційний пуск ракети-носія «Антарес», розробленої спільно українським КБ «Південне» та американською корпорацією «Аероджет» для доставки вантажів на космічну станцію [13].

Починаючи з другої половини 2014 р. тенденція до мінімізації участі Росії у міжнародних проектах із боку США, поглибилася в силу агресії російської сторони щодо України на Сході. Українсько-російська конфронтація змусила американський уряд кардинально переглянути свою стратегічну лінію у галузі міжнародного співробітництва щодо мирного використання космосу.

Варто підкреслити, що налагодження американо-українських відносин відбувається на фоні і в результаті погіршення американо-російських відносин щодо спільного використання космосу. Адже у 2015 р. через ситуацію навколо України США повністю припинили співпрацю з Росією в космічній галузі. Винятком став проект МКС, який у силу своєї безпрецедентності і важливості для сторін є точкою опори збереження американо-російських відносин у космосі. Хоча й тут є значні проблеми, викликані гучними заявами російського віце-прем'єра Д. Рогозіна про «повну залежність американців від російського сегменту» [14]. Що з точки зору реального стану речей не зовсім правильно відображає дійсність. На відміну від Росії, де кінець гонки озброєнь після краху СРСР став кінцем космічної галузі в цілому, в США він породив цілу низку амбітних приватних проектів, нарешті повернувши в космос те, що йому не вистачало – ринок [14]. Так, американська приватна компанія «Спейс Ікс» розробляє власні ракети – «Фалькон 1» і «Фалькон 9», власні двигуни – «Мерлін», «Кестрел», і власний космічний корабель «Дрегон» з капсулою багаторазового користування. Таким чином, США завдяки приватному сектору здатні забезпечити продовження функціонування американського сегменту МКС., який американці планують продовжити принаймні до 2024 р. [27] На відміну від вищих російських чиновників, прямі виконавці російської космічної програми і експерти у галузі космонавтики більш об'єктивно оцінюють необхідність для Росії співробітництва із Сполученими Штатами [26].

Українська сторона, в свою чергу, є зацікавленою у розвитку стратегічного партнерства із США у сфері використання космосу в силу своєї прозахідної орієнтації на сьогоднішній день. До того ж, українсько-російський конфлікт наклав відбиток на проект «Морський старт», пускові місії якого були зупинені також у 2014 р. Вочевидь, українська сторона має намір компенсувати втрату за рахунок американських замовлень. За таких обставин, головне завдання України полягає у збереженні та активному розширенні співробітництва щодо комерціалізації космосу із своїм основним стратегічним партнером.

Свідченням того, що сьогодні розпочинається якісно новий етап американсько-українських відносин у космічній галузі, зокрема на основі її комерціалізації, став перший офіційний візит представників НАСА до України у листопаді 2015 р. Під час зустрічі сторони обговорили перспективи спільних космічних проектів з метою розширення співробітництва в космічній галузі між Україною та США [25].

Отже, до 1994 р. співробітництво у космосі між Україною та США здійснювалося в рамках американо-радянського/російського співробітництва. Український космічний комплекс розглядався американським урядом, як складова колишнього СРСР і цікавив США лише з точки зору проблеми ядерного нерозповсюдження і експортного контролю.

Проте, українська космічна програма, яка формувалась під впливом партнерства із США, набула практичного характеру. На нашу думку, саме об'єктивні тенденції в самих США на середину 1990-х рр. і бажання отримувати економічні вигоди від мирного використання космосу, кардинальним чином вплинули на формування ідеї комерціалізації космічної діяльності в українській космічній галузі.

На початок 2000-х імпульс американо-українських відносин щодо використання космосу згасає. І фактично до середини 2014 р. співробітництво залишається в межах залучення дешевого українського ракетобудування як невід'ємної частини російської космічної промисловості. Потужного імпульсу американо-українським відносинам – посиленню інтересу до українського ракетобудівного потенціалу, було надано в результаті кардинальної зміни зовнішньої політики РФ та незавершеності процесів комерціалізації американської космічної галузі.

На сьогоднішній день є вагомими причини говорити про активне розширення американо-українських зв'язків саме в руслі комерціалізації космічної галузі. Відтак, можемо стверджувати, що впродовж 1990-х – 2010-х рр. це співробітництво пройшло еволюцію від визнання США українського ракетно-промислового комплексу частиною радянської/російської космічної системи до налагодження дійсно двосторонніх відносин між Україною і США у сфері комерційного використання космосу.

Література

1. Бжезинский Зб. Еще один шанс. Три президента и кризис американской сверхдержавы / Бжезинский Збигнев. – М.: Междунар. отношения, 2007. – 240 с.
2. Дубина О. США – Україна: від тиску до нового партнерства? / О. Дубина // Політика і час. – 1993. – №12. – С. 16-23.
3. Космічне право України: збірник нормативно-правових актів та міжнародних угод. – Вид. 2-ге, перероб та допов. / Відп. ред. О. О. Негода, Ю. С. Шемшученко. – К.: ІнЮре, 1999. – 264 с.
4. Лузин П. А. Национальная политика США в космической сфере 2001–2010 гг.: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. полит. наук: спец. 23.00.04 «Политические проблемы

- международных отношений, глобального и регионального развития»/ П. А. Лузин. – М., 2012. – 23 с.
5. Международное космическое право: Учебник / Отв. ред. Г. П. Жуков, Ю. М. Колосов. – М.: Международные отношения, 1999. – 360 с.
6. Негода С. О. Правове регулювання міжнародних комерційних космічних проєктів: дис... кандидата юрид. наук:12.00.11 / Негода Сергій Олександрович. – К., 2000. – 174 с.
7. Указ Президії Верховної Ради УРСР «Про ратифікацію Угоди про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених у космічний простір». – Там само. – 1970 р. – №19. – С. 32.
8. Україна космічна: 20 кроків у Космос [Текст] = Space Ukraine: 20 steps into Space : [фотоальбом] / Держ. косм. агентство України ; [авт.-упоряд. Микола Мітрахов ; пер. англ. Віталій Дечук, Наталя Редчиць]. – Київ : Спейс-Інформ, 2014. – 152 с.
9. У рамках комісії «Кучма – Гор» // Політика і час (ПіЧ). – 1996. – №12. – С. 73-74.
10. Хартія українсько-американського партнерства, дружби і співробітництва // Армія України. – 1994. – 29 листопада. – С. 12-13.
11. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк; за заг. ред. Л. Д. Чекаленко. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. – 464 с.
12. Эйзенхауер С. Партнеры в космосе: американо-российское сотрудничество после «холодной войны»: пер. с англ. / Эйзенхауер С. – М.: Наука, 2006. – 291 с.
13. В США успешно стартовала космическая ракета, разработанная в Украине: материалы газеты «Подробности». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/901178-v-ssha-uspeshno-startovala-kosmicheskaja-raketa-razrobotannaja-v-ukraine.html>.
14. Латынина Ю. Прыжки на батуте: «Новая газета». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.novayagazeta.ru/economy/63637.html>.
15. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки стосовно співробітництва в аерокосмічній галузі Документ 840_073 від 29.09.1999: законодавча база Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/840_073.
16. Патон Б., Негода О., Яцків Я. Україна – космічна держава: Нові реалії 1990-х років: аерокосмічний портал України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://space.com.ua/GATEWAY/news.nsf/3f0fd103a03d9b6ec3256a23005ff521/4de65822e6d08532c3256a2a003f608f?OpenDocument>.
17. Про Загальнодержавну (Національну) космічну програму України на 2003-2007 роки.: Закон України: від 01.01.2003 № 203-15: законодавча база Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/203-15>.
18. Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 1998-2002 роки: Закон України: від 23.12.97 № 203-IV: законодавча база Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/763/97-%D0%B2%D1%80>.
19. Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2008-2012 роки: Закон України: від 30.09.2008 № 608-VI: законодавча база сайту ліга-закон. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2008.
20. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми на 2013–2017 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України: від 15.02.2012 № 79-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/79-2012-%D1%80>.
21. Рамкова угода між Урядом України й Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у дослідженні та використанні космічного простору в мирних цілях. Документ 840_137 від 17.12.2008: законодавча база Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/840_137.
22. Угода між Україною і Сполученими Штатами Америки про співробітництво в дослідженні і використанні космічного простору в мирних цілях: законодавча база Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/840_647.
23. Угода між Україною і Сполученими Штатами Америки щодо надання допомоги Україні в ліквідації стратегічної ядерної зброї, а також запобігання розповсюдження зброї масового знищення. Документ 840_007 від 31.12.93: законодавча база Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/840_007.

24. Указ Президента України «Про створення Національного космічного агентства України» від 29 лютого 1992 р., № 117: законодавча база Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/117/92>.

25. У Києві відбулася зустріч Голови ДКА Л. Сабадоша із заступником адміністратора NASA В. Герстенмасром: Прес-служба Державного космічного агентства України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolU/24E17F503C9B0B11C2257F0200537427?OpenDocument&Lang=U>.

26. Юрий Караш, Алексей Нарышкин. Прямий ефір радіопередачі Ехо Москви. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://echo.msk.ru/programs/svoi-glaza/1639130-echo/>.

27. Foust. Jeff What's the long-term future of the ISS? // The Space Review July 13, 2015. [Electronic resource]. – URL: <http://www.thespacereview.com/article/2785/1>.

28. PDD/NSC №49 «National Space Policy», September 19, 1996. [Electronic resource]. – URL: <http://www.fas.org/spp/military/docops/national/nstc-8.htm>.

29. PPD №4 « National Space Policy», June 29, 2010. [Electronic resource]. – URL: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/national_space_policy_6-28-10.pdf.

30. The International Space Station Commercialization (Issc) Study / [Study Director Dr. James Richardson]. – Potomac: Institute for Policy Studies, 20 March 1997. – 42 p.

Liudmila Zhuravlyova, Assistant professor, M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.

US – UKRAINE RELATIONS IN SPACE ACTIVITIES (COMMERCIAL ASPECT)

Abstract. *The article studies the process of formation of US-Ukrainian relations in the area of outer space explore and exploitation. The regularities of relations between the US and Ukraine establishing in the situation of disintegration of the Soviet Union are also considered . The idea of the inevitability of establishing bilateral relations in the space sector in the context of the transformation of international relations 1990-s, especially relying on global trends of its commercialization, is proclaimed. The author identifies United States were more interested in the presence of significant arsenal of nuclear weapons on Ukrainian territory than in the possibility of using potential space technology of the USSR, especially in the conditions of necessary to eliminate nuclear threat at the beginning of the 1990s. However, since the early 2000's, a new phase in US-Ukrainian relations and cooperation in space branch and general political cooperation begins. An idea that a powerful impulse to review prospects for the US space program was a disaster of space shuttle «Colombia» in February 1, 2003 is proved in the article. The author also traces the evolution of the Ukraine-US relations in the space sector in the light of worsening of Ukrainian relations with Russia in 2013 because of Russia's aggression against Ukraine, occupation of The Crimea and beginning the war in the East regions of Ukraine. In the conditions of recent termination of cooperation with Russia in the field of peaceful space exploitation, a new phase in US-Ukrainian relations in the space sector begins, in particular through its commercialization.*

Keywords: US Space Policy, the commercialization of space, "Sea Start".